

A photograph of a palm tree on a rocky beach with the ocean in the background. The palm tree is the central focus, with its green fronds reaching towards the top of the frame. The trunk is covered in a thick, brown, fibrous material. The background shows a clear blue sky, a turquoise ocean, and a rocky shoreline. The text is overlaid on the right side of the image.

*Tančící
derviš*

*putování
Tureckem*

Jiří Kostár

Tančící derviš
(putování Tureckem)

Jiří Kostúr

Jiří Kostúr
Tančící derviš
(putování Tureckem)

Vydáno v roce 2015
Nakladatel Jiří Kostúr (jiri.kostur@seznam.cz)

© Jiří Kostúr, 2015
Obálka a fotografie: Jiří Kostúr

ISBN: 978-80-906088-3-2 (PDF)

Bibliografie Jiřího Kostůra:

Roční doby (přírodní lyrika), Severočeské nakladatelství, 1973.

Satori v Praze (autobiografické povídky), Pragma, 1993, rozebráno.

Lesní hovory (přírodní lyrika), Torst, 2000, rozebráno.

Toulavý kopyta (cestopis o putování s koněm po Šumavě a Vysočině), vlastní vydání, 2006.

Vidět sekvoje, a zemřít... (cestopis z amerického Jihozápadu), Akcent, 2008.

Baráky – souostrovní svobody (se spoluautorem Františkem Stárkem Čuňasem kniha rozhovorů s aktéry undergroundových komun z komunistické doby), Pulchra, 2010.

Je zastoupen v **Antologii české poezie I. Díl (1966-2006)**, Dybbuk, 2009 a v antologii **Chlévská lyrika (aneb zvířata nám odcházejí ze života)**, Sursum, 2010.

Časopis *Revolver Revui* č. 83, 2011 otiskl kratší výběr z milostné poezie **Stařec a láska**. V literární revui *Pandora* č. 24, 2012 vyšla ukázka z připravované knihy **Dobry práskač Švejk**.

Dobry práskač Švejk (vychází ze svazků StB, které byly na Jiřího Kostůra vedeny jako nepřátelskou osobu a s nimiž se seznámil teprve po 23 letech), vlastní vydání, 2013. Papírová kniha je už rozebrána a na jaře 2015 vychází jako e-kniha.

Obsah:

2. září
3. září
4. září
5. září
6. září
7. září
8. září
9. září
10. září
11. září
12. září
13. září
14. září
15. září
16. září
17. září
18. září
19. září
20. září
21. září
22. září
23. září
24. září
25. září
26. září
27. září
28. září
29. září
30. září
1. října
2. října
3. října
4. října
5. října
6. října
7. října

2. září

Do Meziříčka jsem přijel k 17 hod. V bývalém mlýně na samotě bydlí kámoš Míra Skalický, řečený Skalák, s jeho ženou Šárkou. Z mlýna je vybudovaný areál, stavebně evokující něco mezi středověkým hradem a pevností. Míra to nerad slyší, ale já to nazývám druhým Karlštejnem kvůli několikapatrové vyčnívající kamenné věži, která jakoby vypadla z oka té karlštejnské.

Přijel jsem před mlýn, když Skalák zrovna přecházel silnici k autu zaparkovanému naproti. „Jedeme už dneska,“ zvěstoval. Dneska bylo pondělí a tak po včerejší neděli, kdy skončil undergroundový festival, který je tady každoročně pořádán o posledním srpnovém víkendu, Míra stihl uklidit a také pivovar si odvezl prázdné sudy.

„To je paráda,“ řekl jsem a byl rád, že vyrazíme ještě dnes na další zářijovou velkojízdu. Už jsme společně podnikli čtyři expedice, tři první ještě s Čuňasem alias Františkem Stárkem a letos se Skaláky vyrazíme do Turecka. Bude to opět pořádná dálava a Skalák odhaduje návrat kolem půlky října. To by pastva pro moje dvě ovce ve výběhu za stodolou měla vydržet.

Já předtím cestoval solitérně: mám zmáklou celou Skandinávii, byl jsem na Islandu a projel i jeho vnitrozemí. Jako poslední velefinančně náročný bonbónek jsem si dopřál přelet přes Atlantik na americký Jihozápad. Napsal jsem o tom cestopis „Vidět sekvoje, a zemřít...“, jenž vyšel v třebečském nakladatelství Akcent. Projel jsem také půlku Kanady s mým přítelem Čechokanaďanem až do nejsevernějšího města Inuviku v deltě řeky Mackenzie v Northwest Territories.

Čuňas odpadl loňského roku, když jsme s Mírou a Šárkou absolvovali výjezd do Španělska a Portugalska. Předtím jsme procestovali celé Pobaltí, další rok to byla Itálie a Sicílie a pak předloni jsme to hvízdli přes Rumunsko do Moldávie a i té odtrženecké Podněsterské Moldavské republiky, kde na náměstích stojí pořád sochy Lenina a ve státním znaku stále straší komunistické symboly srpu a kladiva. Letos se Skaláky jedeme do jiné exotiky: muslimské země půlměsíce.

Skalák původně chtěl projet celé Turecko a zajet do Arménie a Gruzie. Viděl v televizi o nich dokument a básnil: „Jsou tam nádherň kostely!“ To je sice možné, ale mně se už krátí finance na takovou dálku. „Víš, kolik stojí benzín v Turecku? Je to země s nejdražším

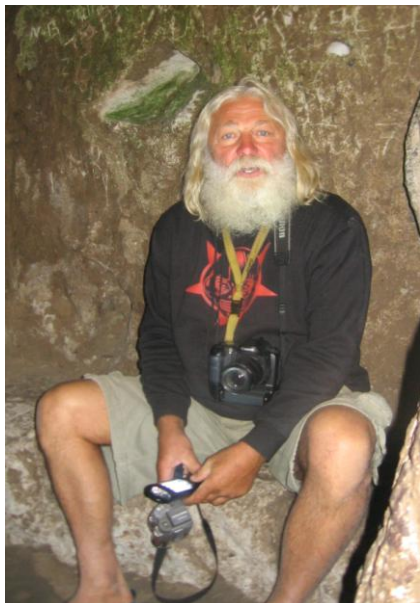
benzínem na světě. Na euro to dělá v průměru kolem 1,87 eu a na východě Turecka dokonce 1.89 eu!“

Arménie tedy padla. Já dokonce uvažoval, že ani do Turecka nepojedu, když tam stojí natural 95 přes 50 kaček. Hryzalo mě ale vědomí, že je to nejspíš poslední možnost vyjet ještě do světa. V jedenašedesáti, co mi teď v září bude, už z důchodu 8.500 Kč, které jako předčasné penzista dostávám, těžko našetřím na nějaké velké cestovatelské maširování. Uvažoval jsem tedy zajeť s ubývajícími financemi aspoň do Istanbulu, jak mě Skalák lákal. Nakonec měsíc před odjezdem jsem se rozhodl absolvovat celou naplánovanou trasu až do oblasti Kappadocie ve středním Turecku. Když tam budu, tak je blbost nevidět co nejvíc. Člověk je na světě jen jednou!

Šárka už uskladnila poslední věci do jejich modrého velkokaravanu Mercedesu. Mají v něm kuchyňskou linku se sporákem a lednicí, jídelní kout, palandu. Nádrž na vodu doplňuje na střeše ještě trubka se sprchou. Já mám prťavější cestovní vehíkl: malý teréňák Jimny od firmy Suzuki. Mně ale plně vyhovuje, tedy když cestuji sám a nemusím pořád každý večer rozkládat sedadla spolujezdce na spací úpravu. Jako solitér jsem s ní stále rozloženou absolvoval všechny zmíněné explorerské treky. Pochopitelně bez Ameriky, tam jsem měl půjčený Pontiac od firmy Alamo.

„Vyrážíme,“ zasedl konečně Skalák za volant. Se Šarkou nastoupila také jejich roční fena boxera Silona. Tohle jméno jí Šárka pořídila podle pražské kamarádky Ilony. Já té žíhané neposedě se spláclym čumákem říkám z legrace Solvína. V loňském Portugalsku a Španělsku se s ní v Mercedesu ještě rozvaloval boxer Ronald, ale ten na jaře skončil svou životní poutí injekcí kvůli rakovině. Trůnil vždycky vedle Míry na sedadle spolujezdce a byl to vyhlášený rváč.

Do Rakouska, přes které budeme přejíždět do Maďarska a dál, se z Meziříčka odbočí na Moravské Budějovice a pak na hranice za Znojmem. Při téhle trase je tradiční zastávka na večeři v bufetu na znojemském vlakovém nádraží. Míra je tam častým hostem, jelikož přes Znojmo jezdí do Vídně a zpět každý týden za prací. Navíc je to pro Šárku památné místo jejich prvního rande. Skalák je známý šetřil, tak jí tam měl pozvat na knedlíky s vajíčkem. „Těmi by mě uctili v každým nóbl podniku,“ chlubí se pokaždé.

Mira Skaláku

Šárka ze mlejna

Autor a vehikly Jimny a Med'our

Bufet je známý i tím, že tam jakékoliv jídlo stojí 50 korun. Skaláci si tam dnes dali játra na cibulce s bramborem. Játrových konzerv vezu celé mraky, tak jsem si chtěl dát uzené s knedlíkem, když budeme měsíc a půl bez české kuchyně. Míra mě ale od uzeného odradil, že není tady zrovna nic extra, tak jsem si zaplnil útroby řízkem a bramborovým salátem. Vyklepaná placka o šířce tři milimetrů a obalená pětimilimetrovou vrstvou strouhanky zrovna kulinářskou slávou nehýřila, ovšem za láci padesát kaček se nebylo co divit. Je to poslední pašík na měsíc a půl: muslimové vepřovému neholdují.

Vídni jsme prosvištěli bez zastávky. Skalák tam měl své pracovní záležitosti zařízené a já se ve čtvrti Kaisermühlen, kde mám kámoše, zastavím až při návratu. Byla už tma a frčeli jsme po dálnici A 4 na Budapešť. Na noc jsme se ale nechtěli trmácet daleko a tak jsme to kolem jedenácté zapíchli na odstavné ploše benzínky přímo na hranicích. Do Maďarska jsme nepřejeli, zůstali jsme na rakouské straně, abychom ráno zajeli do nejbližšího městečka natankovat, kde je benzín a nafta levnější než v Hungárii. Skalákův Meður je nafťák a pochopitelně ke své velikosti přiměřeně žíznlivý. I ten můj japonský trpaslík má nezanedbatelnou spotřebu: 8 litrů. V městském provozu je to pochopitelně také náramný bumbříček.

3. září

Ráno jsem se loudal nevhodně z pelechu a nezvládl doběhnout do křovinatého porostu. Nestihl bych to ani na toaletu v benzínce, kde bych musel navíc vyplánout 1 euro. Prostě jsem si do trenclí ucvrnkl trochu bláta na hřišti. Tomu odpomohl toalet'ák a trénky jsem vymáchal u pumpy ve kbelíku na umytí oken aut. Že by zapracoval bramborový salát ze znojemského buřáče?

Blb jsem se prásknul Mírovi a tak se dá očekávat, že si na mě smlsne v jeho tradičních cestovních dumkách. O Španělsku sepsal rozsáhlý elaborát, jak jsem nevěděl obsloužit dálniční turniket vhozenou mincí. Když přispěchala Šárka s centy v peněžence, aby mi půjčila, jeden nedočkavý Španěl vhodil do otvoru mince za mě a zvednutá závora jí vyrazila otevřenou portmonku z ruky. Při sbírání eurových troníků se nechala slyšet: „Už nikdy ti mince nepřinesu!“ Mizera Skalák pak o tom sepsal uštěpačnou povídku, kde semlel i umělou jeskyni s kopii maleb pravěkých bizonů v světoznámé Altamiře,

kam jsem je já přírodnák zatáhl a kde původní jeskyně s prehistorickými malbami je dlouhodobě pro veřejnost uzavřená z důvodů poškozování velkým turistickým návalem. Mám se tedy při tripu do Turecka na co těšit!

Dojeli jsme pro pohonné hmoty do 5 km vzdáleného Nickelsdorfu. Pak jsme přešli hranici a vyměnili si forinty. Já dostal za 50 euro 5.000 maďarských chechtáků, což ale na české koruny je něco přes 500 Kč. Nakonec jsem je při cestě do Srbska ani nevyužil, hodily se mi až při putování zpět. Protože jsme chtěli Maďarsko jen projet, tak jsme si zakoupili dálniční známky, aby nám cesta kolem Budapešti a pak na hranice k Szegedu odsejpala bez semaforů a řady kruhových objezdů, které zpomalují jízdu po silnici č. 5, vedoucí paralelně vedle dálnice M 5 do Srbska. Tu komunikaci č. 5 jsem použil až při zpáteční cestě, kdy už nebylo nutné pospíchat. Dálniční ticket stál 14 euro.

Maďarsko jsme projeli bez zastavení. Pak až při zastávce v Srbsku jsem to od Míry slízl, že jsem neviděl někde kolem Dunaje před Budapeští obří panel na kopcích, představující orla velkého kolem 30 metrů. „Ty seš fakt slepej!“ komentoval mojí nedostatečnou všímavost.

„Já ti na plechovýho orla kašlu,“ odvětil jsem a dodal: „Když jsem byl v Pyrenejích v r. 2002, tak nám s dcerou kroužilo nad hlavou 15 kusové hejno skalních orlů! V Kanadě jsem zažil orla bělohavého a i zlatého!“ A bylo po ptákách!

Někde v Srbsku jsme si udělali oběd. Šárka ohřála zbylé párky z festáku. S vařením je to tak, že Skaláci mají dva vařící dny a já, že jsem sám, tak jeden. Ve skutečnosti vaření obstarává po celou dobu Šárka, protože v můj den já dodávám jen suroviny na oběd. Platí to takhle už od Pobaltí, tedy teď pátý rok, protože se Šárce nelíbilo, že údajně při vaření prskám do jídla. Když se mluví, tak se holt někdy prskne. Kdyby ovšem věděla, že jsem to dělal schválně, tak bych se od plotny nehnul. Když jezdil ještě Čuňas, tak Šárku v Pobaltí a na Sicílii střídala tehdy Romana a pak v Moldávii Evelína. Teď má Šárka smůlu, když nechce prskajícího dědka pustit ke sporáku.

V Srbsku mají jako měnu dináry. Tady musím zmínit Skaláka, který při placení u pumpy za naftu dával obsluze v pokladně místo 7.000 dinárů jen 700. Divil se, že mají stále nataženou ruku a že musí dojet do Međoura pro další peníze. Kurz za euro je přes 110 dinárů, takže za plnou nádrž, nevím kolik se mu do auta vejde, chtěl

platit jako kdyby mu tam kápli jen necelých 7 litrů nafty. Já zas pro změnu chtěl u dálniční mýtné brány u Subotice platit zmíněnými 5.000 forinty. Chlap v pokladní budce taky koukal jako jelen co mu to dávám za platidlo.

Srbská krajina je stejná rovinná placka jako v Maďarsku. Bývalou část rozpadlé Jugoslávie jsme také kvůli urychlení projížděli po dálnici. Kolem té se střídaly lány uschlé kukuřice a slunečnicové plantáže. Rostliny otáčející své oranžové terče za sluncem měly tady už zčernalé hlavy svěšené pohřebně k zemi. Vzpružení z řádní zemědělské pustiny teprve navodily kopce u Nového sadu a také nový přejezd Dunaje točícího se jihovýchodně na Bělehrad. Kopce brzy zase skončily a před očima opět defilovaly jen bílé čáry dálničních pruhů.

Bělehrad jsme také vynechali. Míra už tam byl několikrát a mě tam víceméně stejně jen zajímalo, jestli tam ještě zbyly stopy po bombardování Američanů. Halasný odpor k tomuto omezenému lokálnímu zásahu nesdílím, bez toho by se na Balkánu válčilo dodnes. Zkontroloval jsem to až sólo při návratu, ovšem jen tím, že jsem projel hlavní bulvár, který v podstatě tvoří celé centrum Bělehradu.

Dálnice kolem hlavního města Srbska stoupala v jednom místě do kopce. Držel jsem se za Skaláky, abych nemusel pořád zpomalovat, když jejich Meďour jezdí maximálně rychlostí kolem 100 km. To mi nakonec vyhovuje, nemusím mírnit benzínový malström v nádrži. Míra najednou vystrčil ruku z okna a ukazoval před sebe. Před ním jeli dva kamiony. Co na nich má? A pak jsem si všiml nápisu vzadu na plachtách: stálo tam jméno Koctur!

Předjel jsem Míru a vklínil se za zadní kamion s modrou plachtou. Kamion před ním měl černou plachtu. Obě vozidla měla státní poznávací značku Turecka. Jejich vlastníkem byla firma nějakého Turka s podobným jménem jaké mám já. Už jako školák jsem viděl na nějaké mapě Turecka jméno městečka Costur nebo Koctur, to si už přesně nepamatuji. I ve Španělsku se jedno město jmenuje Costur. Dokonce ve zmíněném r. 2002, když jsem s dcerou objížděl celou Francii dokola a zavítali jsme do Pyrenejí, zajeli jsme také i do mini-státečku Andorra a ve stejnojmenném jeho hlavním městě jsme narazili k našemu překvapení na obchod se stejným jménem: Costur. V angličtině se v tomto případě vyslovuje písmeno *c* jako *k*.

Než jsem odstartoval ke Skalákovi na expedici do Turecka, podařilo se mi konečně najít stručný turecký slovník, o němž jsem vě-

děl, že ho mám někde v knihovně. Je to útlý sešitek a turečtina, jak jsem zjistil, je o zlomení jazyka. Z její abecedy vím, že písmena *ç* a *ş*, která mají na spodku malý ocásek, se změkčují a vyslovují se *č* a *š*. Jméno na plachtě kamionu mělo písmeno *c* právě s ocáskem a tak se vyslovuje Kočtur. Já jsem napůl Slovák a protože Turci při napadení Evropy zavítali i do země pod Tatrami, vytvořil jsem si srandovní rodovou genealogii: nějakou slovenskou galanku v 18. století si turecký paša zařadil do svého harému a tak na Slovensku vznikl rod Kostúřů. Jsem tedy po otci nejen z bačovského rodu, ale i s příměsí krve třeba odněkud z horských oblastí Taurusu v Anatolii!

Pod vlivem této teorie jsem vyndal z brašničky svůj předpotopní čínský fotopřístrojový automat na kinofilm, ležící na dece mého vedlejšího lože. Odclonil jsem clonu a přiložil ho k oku. Zajel jsem těsně za zadek kamionu, abych zarámoval pouze zadní plachtu s firemním nápisem. Když se mi to podařilo, stiskl jsem spoušť a genealogické dokumentační foto bylo na světě. Mělo akorát tu vadu, že během cesty Bulharskem se mi foťák porouchal a přišel jsem nejen o fotku kamionu, ale i o záběry ze Sofie. Další fotodokumentaci mi zajistil pak dar Skaláka, ale to předbívám událostem. Příhodu s kamionem ukončím, co na ní říkal Míra: „Napřed jeli přede mnou dva Kostúři a vzadu jeden. Potom tři!“

Mastili jsme to po dálnici na Niš a málem jsme tam až dojeli. Začalo se stmívat, ale odpočívadla s benzínkami byla na nic, byly to jen protáhlé nudle, kam silně zaléhal dálniční provoz. Na jednom, které jsme projížděli, jsem se setkal poprvé s muslimským světem. Je to setkání trochu legrační, tak snad za to na mě nebude z Íránu vystřelený šíp Fatvy jako na Samuela Rushdiho.

Zajeli jsme k benzínce, jestli na parkovišti u ní by nebyl flek pro přenocování. Nebyl, ale než jsme se o tom přesvědčili, jeli jsme okolo pumpy krokem, protože tam přecházeli lidé ze zaparkovaných aut u restaurace. Před jedním autobusem jsem zahlédl menší skupinu chlapíků, jak stojí v řadě vedle sebe před nějakými keři. Vypadalo to, že si vyprazdňují močové měchýře. Pak jsem si ale všiml, že mezi nimi i někteří klečí a sklánějí hlavy k zemi. Došlo mi, že se tam nestojí s rozepnutými poklopci, nýbrž se tam odehrává muslimský náboženský obřad klanění se směrem k Mekce, nejznámějšímu historickému místu Islámu. Když jsem to vyprávěl se smíchem Skalákovi, řekl: „Počkej, v Turecku můžeš za ten smích dostat přes hubu!“ Že by si českého Turka humoristu podali jeho osmanští spolubratři?

Zaparkovat se nám podařilo asi 30 km před Nišem. Bylo půl deváté a měli jsme dneska ježdění už plné kecky. Od rakouských hranic přes Budapešť a Bělehrad a skoro až k Niši jsme ujeli přes 700 km. Ukrojili jsme pořádnou porci a čeká nás ještě přejet přes Bulharsko do Turecka dalších víc jak 600 km. Zítra se nebudeme tak hnát, na můj popud se stavíme v Sofii a pak ještě odbočíme k věhlasnému Rilskému klášteru v národním parku Rila, kde jsem uvažoval vystoupit na bulharskou nejvyšší horu Musala s 2.925 m. To bylo ale když jsem rozvažoval, že pojedu jen do Istanbulu. Teď výstup padl, což nevádí, zmáknou nějakou horu v Turecku. Odskočím si od Skaláků do pohoří Taurusu, které protíná po celé délce poloostrov Malé Asie. Pochopitelně nemám na mysli pětitisícový Velký Ararat, tam ani do východního Turecka nezajíždíme, ale nějaká dvou tisícovka se někde vyskytne. Jde o to, jestli si ještě ve svém věku moc nefandím.

Zakotvili jsme na parkovišti rakouské benzínky OMV. Šárka pro změnu upekla poslední festivalové párky s paprikovou omáčkou. Solvína dostala k jejím granulím na přilepšení od párků šlupky. Jako všichni psi napřed na nás dělá upřené hypnotizující oči, ale když nic nekápne, skloní hlavu ke své misce s tím suchým materiálem, který k nám mimo jiného přinesla i Sametová revoluce. Já jsem do té doby vyvažoval svým tehdejším psům: čuvačovi Donovi, novofoundlandáku Cherrymu a pak i irské vlkodavce Atale ovesné vločky s droby. Naposled nedávno jsem si vzal z útulku třičtvrtě roční fenu kavkazského pasteveckého psa, ale ta chtěla granule nahradit srnčím, což jí bylo osudné. Žádný myslivec ji nezastřelil, vběhla hlupaňa při loveckém pronásledování pod kola auta. Nejspíš když se zaběhla a ztratila, rozvinul se u ní při delším hladovění lovecký pud tak, že už se mi ho nepodařilo žádnými prostředky utlumit do přijatelného normálu. Dal jsem si teď od psů přestávku.

Skalák si u OMV doplnil vodu do nádrže. Z Česka mi přišla esemeska, že Věci Veřejné jako politická strana končí. Žádná škoda, Klasnová je docela kočka, ale že se vdala za Ferdu Mravence, jak pojmenoval vazebně stíhaný hejtman Rath kvůli nošenému puntikovanému šátku u krku Víta Bárta, nesvědčí, že by měla zrovna dobrý čich na mužský. Avšak chuj s politikou, krátce sprchlo, zalehl jsem a vzpomněl si na ozářený pravoslavný kostelík v byzantském stylu, kolem kterého jsme v podvečer prosvištěli.

4. září

Ráno bylo zas slunečné, vyrážíme na Niš, kde odbočíme z dálnice na směr Bulharsko. Problémem je, že budeme muset na výjezdu zaplatit ještě dálniční poplatek, na který nevíme, jestli budeme mít dost peněz. Niš se nachází ještě asi 5 km za odbočkou a těžko bude tady někde směnárna. Hrozí, že ani na odbočení do Niše nás nepustí přes uzávěru. Dopadlo to ale dobře, Skalák směnil víc peněz a tak mi Šárka přinesla 220 dinárů co mi chyběly k mé pětistovce. Kdyby to nebylo v papírových bankovkách, ale v mincích, tak bych po Španělsku tvrdnul za dálniční závorou u Niš dodnes...

Konečně začala krajina podle mého gusta. 90 km k bulharské hranici vedlo kaňonem s meandrující řekou Nišava. Dokola se zvedaly kopce a hřbety hor a to se hned občerství zrak. Přejezd do Bulharska proběhl hladce, zajiždíme přece opět do země Evropské unie. Pravidla Shengenu tu sice neplatí, doklady nám byly zkontrolovány a celník se ptal: „Holidays?“ Odpověděl jsem „Yes“, vedu v patrnosti, že Bulhaři mají gesto souhlasu oproti nám obráceně. Přikývnutí znamená u nich: Ne, nesouhlasné kroucení hlavou: Ano.

Pětapadesáti kilometrová cesta do hlavního města Sofie probíhala také ve zvlněné krajině. Už z dálky byl vidět vystupující masív pohoří Vitoša, které zvedá své svahy nad jižním předměstím bulharské metropole. Také toto pohoří je národním parkem s nejvyšší horou Černí Vrah, která má výšku 2.290 m. Jižnějším směrem se zvedají štítů zmíněného národního parku Rila a za ním pak další horstvo Pirin, které je také národním parkem. Tyto skvostné atraktivní končiny Bulharska by určitě stály za samotný expediční výjezd. Po Sofii tam aspoň na skok nakoukneme.

Skaláci už v Sofii byli. Já vím z průvodce, že se tam nachází velkolepá stavba rusko-byzantského chrámu Alexandra Něvského, mešita Banja baši, Sofijská synagoga a další pamětihodnosti. Na město jsme si ale vyhradili jen dvě hodiny, takže to bude prohlídka z rychlíku. Chceme ještě stihnout navštívit Rilský monastýr a to je potřeba ještě ujet víc jak 100 km.

Se zaparkováním jsme měli kliku, naskládali jsme se vedle sebe na konci uličky, která je nedaleko náměstí Sveta Nedelja. Tam začíná sofijské centrum. Před auty se nacházela malá kavárnička, kde se uhnízdili Skaláci na kávičku k venkovnímu stolku. Já si počkal na obsluhující slečnu, která si před tím četla také u jednoho stolku.

Když se vrátila opět ke knížce, oslovil jsem ji: „Mademoiselle“ a nechal si od ní udělat propiskou tečku do mapky centra Sofie v průvodci, abychom věděli, ve kterém místě parkujeme. Sichr je sichr, není nutné hledat auta další dvě hodiny!

Pravoslavný kostel Sveta Nedelja má zelené bání na věžích a za ním se skrývá v parčíku mezi domy byzantská rotunda Sv. George z malých červených cihlíček. Odtud jsme přešli na prostranství tzv. Larga, kde se východním směrem táhne velkostavba ve tvaru lodi bývalého paláce bulharských komunistických aparátčků. K mešitě a minaretu Banja Baši jsme až nezašli, stačil na ně pohled od křižovatky na hlavním bulváru. V Turecku si muslimských staveb užijeme do aleluja.

Šli jsme směrem k chrámu Alexandra Něvského. Už předtím jsem se ptal jednoho policisty, kde se nachází památník Osvobození, který na letošní výročí 21. srpna byl přemalován narůžovo po vzoru tanku T 63 v Praze na Smíchově v devadesátých letech. Bulhaři se tak omlouvali za účast na okupaci Československa v r. 1968. Na růžově natřeném sousoší rudoarmějců byl umístěn i transparent s nápisem: Česká republiko, odpusť 21. srpen 1968. Pěkné gesto!

Památník je umístěn ve větším parku jižně od Alexandra Něvského. Na bulváru, kterým se tam jde, byl slyšet kravál, kupila se tam spousta policistů. Konala se tam nějaká demonstrace, kterých teď v Bulharsku probíhá řada. Na ty my máme kliku, loni v Madridu po návštěvě obrazárny Práda jsme se jedné protivládní demonstrace zúčastnili. Míra filmoval policejní kordon těžkooděnců se štíty a já jsem si na hlavu nasadil čtvrtku papíru s upevňovací gumičkou, kterou mladí demonstranti rozdávali v shromážděném davu. Na čtvrtce bylo napsáno: No!, které jsem doprovázel zdviženýma rukama a volal jsem: „Máme holé ruce!“ Obušky nám nevyprášily kožich, demonstrace probíhala mírumilovně.

Za co se v Sofii demonstrovalo, to se konkrétně nedalo poznat. Víím, že se tam v srpnu shromaždovaly davy nejen proti vládě, ale i proti české polostátní firmě ČEZ, která si v zahraničí vydobyla značnou kredibilitu a její investované miliardy půjdou nejspíš do kopru. Dnes před rozmístěným štrůdlem policistů přes celý bulvár bubnovalo a drželo transparenty jen pár křiklounů, kteří ale měli na svědomí rozsáhlé policejní manévry, obkličující celý prostor kolem chrámu Alexandra Něvského, že se k němu nedalo dostat. Pár fotek z

demonstrace jsem si vyfotil, ale jak jsem zmínil, foťák mi kiksнул a bylo po parádě.

Než jsme zamířili k obklíčenému náměstí s novobyzantskou pravoslavnou stavbou s pozlacenými kopulemi, zašli jsme do parku k tomu památníku Osvoboditelů. Jak se dalo předpokládat, už natřený narůžovo nebyl. Na té straně betonové krychle, kde na reliéfní skulptuře útočila celá četa vojáků Rudé armády, byla očištěná načernalá patina bronzu a akorát v záhybech vojenských kabátů se daly vidět zbytky růžového nátěru. Pro kameru Míry jsem se vyškrábal na sokl k rudoarmějcům a zaujal s nimi bojovou pozici. Kvůli znesvěcení památníku mě nikdo nezatl.

Zajít do blízkosti Alexandra Něvského se nedalo, všude byly zátarasý s rozmístěnými policisty v ulicích kvůli hrstce asi třiceti demonstrantů, kteří si brali na paškál vládu nebo EU, čert ví. Protože bychom museli obcházet značný kus kolem uzavřených ulic, zjednal jsem u jedné policistky průchod, když šla napřed konzultovat záležitost k nedalekému veliteli. Jako cizince nás pustili tedy na náměstí k chrámu, ale bylo už dost hodin, tak jsme do něj ani nenakoukli. Skalák konec konců zjistil, že nevypnul kameru a má na kazetě natočenou řadu kvalitních záběrů sofijské pouliční dlažby. To se mu často při našich expedicích daří, tak jsem akorát suše podotkl: „Nebudu to furt komentovat jako to děláš ty. Jsem jinej frajer!“ Haha!

Při zpáteční cestě k autům jsme si ještě šoupli malý antický kostelík Sveta Sofia, dle kterého dostala bulharská metropole ve 14. století své jméno. Pak jsme došli k bulváru, odkud zahneme do naší uličky. Šárka zakoupila hořčici k ještě stále zbývajícím párkům, ale já měl už hlad, tak jsem v autě konzumoval čabajku zakoupenou v Česku. Šárka k tomu pronesla komentář: „Ale na foťák nemáš!“ Narážela na to, že mi po kolapsu fotoaparátu věnoval teď Skalák starší digitální aparát. Má sice malou chybu, že se musí hlídat otevírání clony, ale nasekal jsem s ním za celou tureckou anabázi přes 1.000 fotek. Míro, ještě jednou dík a Šárce také za tu srandu bretonovského setkání klobásy s foťákem!

Na bulváru na blízké křižovatce byla cedule se směrovkou na Pernik, kam máme jet, a tak jsme se ze Sofie vymotali dost brzy. Můžeme sice najet na dálnici A 6, což by nám cestu k Rilskému monastýru časově zkrátilo, ale v Bulharsku jsme se chtěli dálničním poplatkům vyhnout. Přes průmyslovou aglomeraci v okolí Perniku to bylo sice vzdálenostně dál, ale aspoň jsme se pak za ní seznámili se zdejšími

venkovskými kotěhůlkami. Nakonec jsme stejně jeli kus po dálnici, protože hrbolatá komunikace 3. třídy na ní ke konci vyústila.

Ukazatel z hlavního tahu k monastýru hlásal vzdálenost ještě přes třicet kilometrů do horského lůna stejnojmenného národního parku. Kroutil jsem volantem v řadě stoupavých zatáček před Skaláky a připadalo mi, že povedou až do nebeských výšin. Představa procesí poutníků v dobách bez automobilů pod dvoutisícovými horskými štíty má opravdu něco do sebe. I jízda na hřbetě osla údolní dálavou v sevřených bukových stráních by nebyla zrovna lákadlem z říše snů. Ovšem když se konečně objeví klášterní komplex s vysokými pevnostními zdmi a nad byzantským typem kulaté věže ozařují poslední paprsky skalní výšiny, je to skutečně parádní pohled i pro neznaboha jakým jsem já.

Rilski manastir, takový je v bulharštině jeho název, byl založen na začátku 14. století. Nedaleko od kláštera se nachází jeskyně, v níž v 9. stol. žil poustevník sv. Ivan Rilský, který se sem uchýlil hledat samotu a útočiště pro své náboženské zanícení v divoké přírodě. Jeho následovníci v pozdějších časech vybudovali zdejší klášter, který patří k nejvýznamnějšímu kulturnímu dědictví Bulharska a je pod patronací UNESCO.

Skalák už tu byl a pěl na manastir superlativy. Musím potvrdit, že se nemýlí. Když jsme vstoupili západní bránou do nádvoří, zatajil se ve mně dech nad tou stavební nádherou. Vydlážděné nádvoří je do kola obklopené mnišskými celami v několika patrech a uprostřed stojí kostel s červeně šrafovanou fasádou a černobíle kostkovaným podloubím. Rilský klášter se esteticky vyrovná zebrovaným katedrálám v italském Orvietu, Sieně a i florentskému Dómu. A to je už co říct! Interiér kostela je skvělá ukázka zlaceného pravoslavného ikonastasu. V arkádovém venkovním podloubí jsou na stropech a zdech krásné středověké fresky, které mi připomínají ty, co jsou na malovaných kostelech v rumunské moldavské Bukovině anebo v interiérech celodřevěných kostelů ve východorumunské oblasti Mara-mures. Ať už je to s náboženským pohledem na svět jakkoliv, na oslavu Boží existence se vytvořila spousta krásy

Rilský klášter

Zápas nebe s peklem

Když jsem se stal nyní majitelem digitálního foťáku s pamětí 2 ga, mohl jsem si ucvakat prst na jeho spoušti. Občas jsem zapomněl sice zkontrolovat okénko ochranné clony, jestli je zcela otevřené, ale to je jen otázka času, a navíc nepovedený záběr jde okamžitě smazat. Problémem je akorát velká spotřeba baterií při mé náhlé fotografické nenasytnosti, čemuž propříště odpomohu tím, že zakoupím baterie nabíjecí a cajk, kterým je budu nabíjet v zapalovači auta. Taky si budu muset pro budoucnost pořídít stativ, protože používat zoom z ruky nejde: fotky nejsou ostré a vzdálenostní přiblížení rozmazané. „Homolkovi, nelezte mi do záběru!“ křiknu na Skaláky, což je naše oblíbené úsloví podle filmové čecháčkovské série Hogo fogo Homolka.

Bylo k osmé hodině, kdy se klášter zavírá. Míra litoval, že mnišské cely nejsou už přístupné jako když tu byl poprvé. Také byla zavřena kuchyň, kde se mají nacházet obří kotle, v nichž se dříve vyvařovalo pro poutníky, kteří sem putovali poklonit se relikvii levé ruky sv. Ivana Rilského. Legenda praví, že se živil bylinami a lektvary, aby si nabalzamoval tělo a měl po smrti léčivou moc. V kostelní kapli je také uchováno srdce cara Borise III, vládce Bulharska za II. světové války, o němž se říká, že měl být otráven nacisty při návštěvě Berlína v r. 1944. Mě ale nejvíc zaujal velký jehličnan, nacházející se u západního malovaného vchodu. Mnich v kutně, kterého jsem se ptal, co je to za strom, řekl: „Kopira.“ Z toho jsem pochopitelně moudrý nebyl. Je to nejspíš nějaký druh cedru, nebo cypřiše.

Celou zpáteční trasu jsem jel prakticky s vyřazenou rychlostí. Na Skaláky jsem počkal u cedule, kde se informovalo o „Stabski piramidi“ a kam jsme byli domluveni zajet.. Mají to být nějaké zajímavé horninové útvary. Vjeli jsme do vesnice a směrové značky nás vyvedly na kopec k menšímu parkovišti, kde by měla začínat stezka k neznámému přírodnímu úkazu. Už začínala tma, tak jsme se na parkovišti ubytovali. Po stezce se vracel mladý pár ke svému autu s rakouskou poznávací značkou a tak jsem k nim zašel zjistit, co ty „piramidi“ jsou. Míra vládne němčinou, ale nechce se nikdy nikoho vyptávat, tak to zbylo na mé nic moc kvalitní angličtině. Z displeje jejich foťáku jsem toho moc nevykoukal, uvidíme ráno až tam zavítáme.

Mluvil jsem přes mobil s přítelkyní, která mě včera strašila esemskou, že v Turecku záhadně zahynul nějaký Čech. Jak se dalo čekat, nakonec to žádná záhada nebyla, dostal prachobyčejný infarkt.

Skalák mi k esemesce řekl: „Na nic se radši neptej!“ Už jsem se ale ptal a únos od Al Kaidy nám nehrozí.

K oplocení pod parkovištěm přišel nějaký místní štěkal a chvíli se halasně dohadovali se Solvínou, která si s ním rozuměla i bez bulharského slovníku. Brzy zmlkli a vystřídaly je stejně hlučné cikády. Nad parkovací plochou zářila Mléčná dráha.

5. září

Probudil jsem kolem 6. hod. ranní. Oproti střeoevropskému časovému pásmu je v Bulharsku o hodinu víc. Platí to i pro sluneční svit, který už osvětloval kopce na západní straně za planinou. Tady ve stínu byla ještě dost kaltna. Chladu jsem napřed vzdoroval jen v triku a kraťasech, ale pak jsem přeci jenom na sebe navlíkl svetr k snídani u stolku Skaláků. Šárka mě vybavila horkým čajem, který každé ráno pro mě vyrábí. Oni s Mírou jsou kafaři.

Na „piramidi“ se kupodivu vyštvala i Šárka, což není u ní moc zvykem. Pravda ovšem je, že se vyškřábala se Solvínou jenom kousek nad základy nějakého bývalého kostelíka, takže žádné „pyramidy v Gize“ neviděla. Na protějším svahu jsem už ale v dalekohledu odhalil, jaká ta zdejší horninová zajímavost je. Trčely tam erodované sloupy, které připomínaly podobné útvary v národním parku Bryce Canyon v Nevadě, kde jsem se vyskytl při svém cestování Spojenými státy. Zdejší sloupy se samozřejmě nemohly srovnávat takovým hojným počtem jako v rozlehlém „amfiteátru“ amerického geologického skvostu a ani nebyly tak nádherně vybarvené v oranžové meruňkové barvě střídané bílými vrstvami, ale byly každopádně také pěkné. Navíc není nutné se za nimi harcovat přes Atlantický oceán a přelétávat ještě z New Yorku do Los Angeles.

To ale nebylo všechno. Stoupali jsme s Mírou stezkou po hřebenné hraně a najednou se před námi otevřel menší kráter na vrcholové jižní straně plný erodovaných puklin a vrasů. Byla ta parádní přehlídka sochařského přírodního umění za pomoci vody, mrazu a větru. Klimatická dláta zvětrávání konají podivuhodné divy. Podívaná na horninový estetický labyrint měla ale jednu zásadní chybu, zapomněl jsem si vzít sebou foťák! Takže bohužel žádnou místní vizuální dokumentací nedisponuji. Ale ty dva kilometry odbočení k

vesnici Staba a jejím „piramidi“ ze silnice na Rilský monastýr stojí skutečně za to!

Chtěl jsem fotodokumentační chybu napravit a při odjezdu jsem projel vesnicí ve směru, kde jsem tušil, že bych se mohl dostat do údolí pod „piramidi“. To se mi povedlo, ale musel jsem použít zoom a fotka vyšla rozplzlá. A i kdyby ne, byl jsem dost dole pod kráterem, že bych tu geologickou hříčku stejně nezachytil v jejich parádních detailech. Kvůli nedostatečné zkušenosti s digitálem se mi nevyvedla ani fotka pastýře se stádem ovcí a koz, které přecházely po druhé straně údolí. No nic, v Turecku jsem to, myslím, napravil!

Ráno mi Skalák ukazoval, jaké má vyboulení na jedné přední pneumatice. I na zadku je to průser, nicméně předek je vyloženě hazardní risk. Někde šmrcl gumou nejspíš o rantl chodníku a udělala se mu na ní boule. V prvním pneuservisu bude muset zastavit na přezutí. To nastalo, až když jsme za Blagoevgradem odbočili do údolní proluky mezi horskými pásmy národních parků Rila a Pirin a narazili na pneuservis na konci města Razlog, kde Míra nakonec koupil dvě nové pneumatiky. Stály ho přes 160 euro, ale liboval si, že je to v Bulharsku lacinější než v Česku nebo Rakousku.

Napřed jsme museli vyjet do průsmyku Predel s výškou 1.140 metrů. Stoupání bylo pozvolné, to by Míra řval, že říká, že tady budou hory, které jeho Med'our nesnáší. Hory tady byly a to parádní panorama horských štítů po obou stranách. Ne nadarmo v nich byly zřízeny národní parky. Já se skalními velikány kochám, je to dramatické zpestření krajiny par excellence. Loni v severním Španělsku jsem se oddělil a zajel si oslavit sedmdesátku do pohoří Picos de Europe. Zakoupil jsem si tam jako prezent pro sebe triko s hlavou medvěda a pak jsem s ním Skaláky omráčil na náměstí před katedrálou v Santiagu de Compostelo. Nyní s ním omračuji Bulhary a pak Turky.

Za pohořím Rila a Pirin začíná horská oblast Rodopy, která se táhne podél celých jižních hranic s Řeckem. V trácké mytologii se vypráví o milencích Hemovi a Rodopi, kteří se pojmenovali po bohu Diovi a jeho ženě Hěře. Vykoledovali si od nich trest proměny v hory, oddělené řekou Maricou. Z Hema se stalo Balkánské pohoří v severní Staré planině a z dívky horská oblast Rodopy. Tady je také situováno rodiště mytického pěvce Orfea, který sestoupil do podsvětí pro svou zemřelou ženu Eurydiku. Osvobodil ji svým zpěvem, že si ji mohl odvést zpět na zem. Měl ale zákaz se po ní při výstupu z pod-

světí ohlédnout, což nedodržel a ztratil ji navždy. Z toho plyne poučení: neohlížet se za ženskými!

My projíždět celé Rodopy nebudeme, jen jejich západní část do trácké nížiny přes Plovdiv. Protože Šárka už remcá, že se pořád celý den kodrcáme v autech, tak jí chtěl Skalák zavřít ústa koupáním v jezeře Batak. Je to trochu menší zajížd'ka, ale ženy se mají respektovat a smočení v teplém počasí nezaškodí. Jenže u obce Jundola byla na trase na Velingrad značka zákazu vjezdu vozidel nad 3,5 t, což Meďour třikrát přesahuje. Od jednoho maníka jsem vyzvěděl, že se tam dělá nový most a ten starý je už na spadnutí. Bulharština není v nějakém velkém příbuzenství českému jazyku, tak je pro mě záhadou, když chlapík neuměl anglicky, jak jsem z něho tuhle informaci vydoloval. Bulhar se za svou sdíllost chtěl pak nechat svézt, na křižovatce totiž stopoval, ale ukázal jsem mu do auta, že mám rozestláno, takže to nejde.

U křižovatky jsme se i najedli a Šárčino zklamání z nedosažitelného jezera spravila halasná muzika, pouštěná z tlampačů u kolotočů na druhé straně silnice. Konala se tu pouť a Šárka pochází z rodiny světských. Jestli ji opravdu naladil roztočený řetízkač, to si nejsem úplně jistý, protože u kolotoče a houpaček stály stánky s textilem. Zamířila tam a já pak také s digitálem vyfotit babky prodávající tam výpěstky ze svých zahrad. Ukázal jsem gestem jedné, jestli si ji můžu vyblejsnout u jejích vystavených kompotů a ona svolila. Vyvedla se však spíš fotka sousedních bedýnek s borůvkami a brusinkami.

Po pouti a obědovém orazu jsme se spustili po žlutě vybarvené silnici na mapě mezi zalesněnými kopci ke komunikaci, která vede v sousedství dálnice ze Sofie k Plovdivu. Sjezd z Rodop byl dlouhý 30 km a připomínal mi loňský přejezd Pyrenejí, kde jsem se u hranic Španělska s Francií oddělil od Skaláků po absolvování muzea Salvátora Daliho v jeho domovském městě Figueres. Klesání z Pyrenejí k francouzskému Carcassonne s vyhlášeným hradem bylo ale dlouhé přes 60 km. Hrad jsem navštívil teprve až druhý den ráno, protože do města jsem dojel k večeru.

Předloni na předměstí Bukurešti, kudy jsme směřovali zmíněnou expedicí do Moldávie, jsem měl drobnou dopravní kolizi. Otřel jsem tam bláto na blatníku Oktávie jednoho Rumuna bez škrábnutí na laku. V Carcassonne to ale už odnesla pěticentimetrová rýha, která sice poškodila jen lehce metalízu Peguota nebo Citroenu, ale škrábaneček

to byl. Vtipné bylo, že se to stalo před tamním policejním ředitelstvím, kam jsem nechtěně zajel. Při otáčení už za tmy jsem lehce brnkl o zaparkované soukromé vozidlo policisty. Přitom jsem měl odebraný řidičák a technický průkaz v Portugalsku, kde jsme se Skalákem odmítli zaplatit pokutu 120 euro za nezapnuté pásy na polní cestě. S pouhým papírem na dojezd jsme pak projeli Lisabon, Madrid, Barcelonu – a bac ho: ve Francii zavádím o auťak policajta! Naštěstí jeho kolega uměl anglicky, tak to spravil jen nehodový protokol a zelená pojišťovací karta. V Česku jsem to pak nahlásil pojišťovně, a protože to byla vyložená prkotina, žádný beznehodový bonus mi sebrán nebyl. S Mírou jsme si udělali nové řidičáky a techničáky a bylo vymalováno. Akorát s Portugalskem máme už navěky šlus!

S bulharskými šoféry máme zkušenost, že jsou to nebezpečná paka. Předjíždějí natěsno, i když celou šířku v protisměru zabírá kamion. Do Plovdivu, bulharského Brna, jsme naštěstí dorazili v pořádku, ale tam zase není žádné orientační značení, místní neznají zdejší místopis a o znalosti anglického jazyka netřeba mluvit. Vynechali jsme kvůli tomu římský amfiteátr a stadion, měšitu Imaret džamija v blízkosti řeky Marici. V Turecku je nakonec starověku a islámu habaděj, tak se nic neděje. Prošli jsme akorát rušnou pěší zónu s módním haraburdím pod vrch s citadelou Nebet Tepe a pak se vrátili k autům a zajeli nakoupit do Kauflandu.

Jediné co Plovdiv vylepšuje, že na semaforech je značení, které ukazuje po vteřinách, kdy po červené se rozsvítí zelené světlo na volno. Nemohli jsme se strefit do směru, kudy jsme chtěli z města vyjet, tak na křižovatce když na vteřinovém ukazateli naskočilo 30 vteřin, než padne zelená, vystoupil jsem z auta a naklonil se do okna sousedního auťáku. Řidič spustil sklo a na moji otázku „Asenovgrad?“ ukázal směr doleva. Vytřel jsem tak zrak Skalákovi, kterému by huba upadla, když se na cestu měl zeptat.

K Bačkovskému monastíru jsme dorazili, když byl už zavřený. Před klášterem se nacházelo větší parkoviště a černý šerif, který tady hlídal, proti našemu nocování nic nenamítal. Jeho otec dělal v Praze 20 let zámečníka. Když jsme se šli s Mírou projít klášterní zahradou, jestli nebude vidět z vršku do areálu za vysokými zdmi, tak hlídač věnoval Šárce v Međouru šest krásně vybarvených broskví. Jestli to bylo kvůli jejím uhrančivým očím, nebo byl Bulhar gentleman každým coulem, to nevíme. Ráno se tu už nevyskytoval.

6. září

Opět jsem se probudil kolem šesté. Večer jsem si při baterce četl do jedenácti, sedmi hodinový spánek jde. Otestoval jsem i místní turecké WC a použitý toaleták hodil do koše. Teprve v Turecku jsem zjistil, jak to na šlapkách s obsluhou zadku ve skutečnosti funguje.

Klášter je už otevřený, nakoukl jsem do dvora skrz menší bránu s vraty pobitými umělecky vytepaným plechem. Mnich v černé kutně kropil květinový záhon. Připadá mi, že Bačkovskij manastir je chudší příbuzný toho Rilského. Je také až druhým největším klášteřem v Bulharsku, nicméně je také vyhlášen kulturním dědictvím spadajícím pod UNESCO.

Strom, který roste před klášteřem v rohu parkoviště, jsem obhlížel už včera a je to javor starý přes 500 let. Taky je to proto pořádný macek, jakým javory horské čili kleny, *Acer pseudoplatanus*, bývají. Tenhle má určitě průměr kmene okolo dvou metrů. Až se Skaláci vyštrachali z Med'oura na světlo boží, nechal jsem se jako dendrologický expert u javoru vyfotit. Nebyla to tady ale poslední zajímavá dřevina.

Skaláci si konečně protřeli ospalky z očních koutků v už hřejících paprscích. Míra si osladil čaj solí. Já naštěstí používám sirup, koupený v Česku. Mírova hláška k Šárce: „Dej ještě do úrovní očí brambory a rejži!“ Hodnotil tak obsah poličky, kde si cukr spletl se solí. Jaká byla odpověď Šárky, nemám zaznamenáno, svůj komentář ale jo: „To jsem, Skaláku, zvěďavej, jestli rozeznáš bramboru od zrnka rejže!“

Vstoupili jsme konečně do areálu klášteřa. Jako první mě upoutalo, že zde byl zákaz fotografování. Ukryl jsem tedy digitál do postranní kapsy kalhot, uvidím, jestli bude stát vůbec za to zákaz porušovat. Abychom si s Mírou nemuseli kolem pasu vázat půjčenou suknicí pro turisty s kraťasy tak jako v jednom rumunském klášteře předloni, byli jsme navlečeni do dlouhých kalhot. Církevní pravidla jsou nám sice cizí, ale když chceme jejich objekty navštívit, musíme je ctít.

Bačkovský klášter sloužil za turecké nadvlády v Bulharsku jako skládka, jak jsem se dočetl v průvodci. To není žádná novinka, za komunistů v Česku se v některých kostelích chovala prasata, ve vojenských prostorech je armáda rozstřílela tanky na cucky. Jak už jsem zmínil, Rilskij manastir je architektonicky bohatší, ale i ten

Bačkovkij je pěkný. Fresky v hlavním kostele Sveta Bogorodice z r. 1604, které tím, že nejsou restaurované, jsou ozvláštněné puncem starobylosti. Na zadní straně kostela jsou na fasádě také temné svaté výjevy a tady jsem byl okřiknut z ochozu klášterních kobek, jen jsem přiložil foťák k oku. Takže z vnitřku areálu žádnou fotodokumentaci nemám.

Vlastně jednu ano a to stromu, co na dvoře roste. Vyfotil jsem sice jen připevněnou hliníkovou tabulku na něm, označující co je to za druh, a i když se fotka nepovedla, neovládal jsem ještě program makro, byl jsem ochoten za fotografování podstoupit i útrpné právo nahovávání na skřipci. Konečně jsem totiž spatřil opadavý jehličnan, jehož zemí původu je daleká asijská země. Je to metasekvoje čínská, *Metasequoia glyptrostoboides*, žijící fosilie z třetihor. Už se myslelo že vyhynula, ale v r. 1949 byla objevena americkou expedicí. A tady v Bačkovském klášteře jeden strom vysadili a už z něho vyrostl skoro 30 metrový habán o metrovém průměru.

Nějaké exempláře se nacházejí také v Praze v Kunratickém parku. Vypravil jsem se tam za nimi letos v létě, ale pražský magistrát vyrobil takovou skvělou informační mapku, že se tam budu muset vydat ještě jednou, abych se pokusil je znovu najít. Značení sedí akorát u dvou sekvojovců obrovských, *Sequoiadendron giganteum*, nejmohutnějšího organismu na světě. Ty zdejší jsou už také pořádní pořizci, ale do dvou a půl tisíciletých sekvojí v národních parcích Sequoia a Kings Canyon či v Mariposa Grove v Yosemitech mají neskutečně daleko. Z prťavého semenáčku sekvoje, který jsem si dovezl z Ameriky, mi na zahradě už vyrostl stromek, jenž mě letos přerostl. Kdyby to byla sekvoj vždyzelená, *Sequoia sempervirenes*, což jsou nejvyšší stromy světa, tak bude nejméně o metr ještě vyšší. Sekvoj jménem Hyperion, která se nachází v národním parku Red Wood asi 30 km od San Francisca, kam jsem ale nezavítal, je nejvyšším stromem světa s výškou 115,5 m. V 19. století byly poraženy stromy, u kterých byla odhadnutá délka i 144 m. Nad tím už rozum zůstává stát!

Než jsme z klášterního dvora odešli, dopustil jsem se svatokrádeže: ulomil jsem si větvičku metasekvoje. Uložil jsem ji v autě pod sedadlo, abych ji bez úhony dovezl domů. To se povedlo, neopadala a jemné jehlice mají stále tmavě zelenou barvu. Visí mi už v obýváku, kde mám na zdi umístěné dendrologické trofeje z cest. Metasekvoje se nalézá v sousedství okvětí *Agave americana* ze Sicílie, větev chilské araukarie je z Portugalska, listy tasmanského eukalyptu jsou také

z těže destinace atd. Z loňska mi vyrašily v květináčích dva semenáčky trnitého vlnovce *Ceiba speciosa*, jehož plod jsem si přivezl z Barcelony. Ty však nejspíš budu pěstovat jen jako bonsaje, venku by v zimě zmrzly. Přivezl jsem si také ze Španělska velký plod *Fikusu magnolioides*, jehož obří kmen se vzdušnými kořeny jsem už před tím viděl na Sicílii v Palermu. Doma plod začal pukát a z vlnitých záhybů se drala červená semena, která se ale v květináči neujala a tak to zkusím letos znovu. Jestli pojedu někdy k Uherskému Hradišti, tak tam v obci Kunovice, jak jsem se dočetl v knížce Památné stromy, jsou také metasekvoje čínské, z nichž největší má obvod kmene 346 cm. Jsem úchylný dendrologický poděs!

Sjeli jsme přes vesnici Bačkovo nazpátek Čepelarskou roklinou do Asenovgradu. Tam jsme se se Skaláky rozdělili. Oni se vraceli na silnici E 80, která vede z Plovdivu přes Haskovo k turecké hranici u Svilengradu. Já ještě nechtěl Rodopy úplně upustit a chtěl jsem zajet do jejich východní části do oblasti Kardžáli, kde se vyskytují také zajímavé skalní útvary. Sraz jsme měli u řeky Marica u obce Ljubimec. Řeka měla Šárce nahradit vynechané jezero.

Směrové značení za Asenovgradem není skutečně na výši. Po dvaceti kilometrech, které na Kardžáli doposud směřovaly souběžně s kopcovitým předhůřím, se silnice najednou od Rodop začala vzdalovat. Žádný ukazatel neavizoval, že jedu špatně. Začal jsem tušit zradu, ale po ujetí dalších 15 km jsem se už vracet nechtěl. Podle předpokladu jsem vyjel také na frekventovanou E 80. Kardžáli jsem tedy vzdal, v turecké Kappadocii si geologických zázraků užiji vrchovatě. Aspoň můžu konzumovat hrozny růžového vína, které jsem si předtím natrhal na vinohradu vedle děrované silnice.

U Ljubimecu žádný přístup k řece nebyl. Meďoura jsem potkal hned u výjezdu z vesnice, hasil si to proti mně. Skaláci jeli kus po dálnici a na přístup k vodě také nenarazili. Padlo tedy rozhodnutí, že přejedeme už do Turecka a u příhraničního města Edirne to práskneme rovnou na jih k Marmarskému moři směrem na Dardaneli. Bospor s Istanbulem byl naplánovaný až při návratu z Turecka. Šárce výměna řeky za moře samozřejmě nevalila. Vjezd do země s pŕl-měsícem proběhl normálně. Žádné přehrabování auta a dotazy, kolik mám benzínu v nádrži, které jsme zažili u slovenských bratří, když jsme předloni museli přetpět několika hodinové čekání po přejezdu hranice z Ukrajiny. Chtěl jsem napsat kvůli tomu velice ostrý dopis tehdejší slovenské premiérce Radičové a uvažoval jsem navrhnout

našemu ministru zahraničí Schwanzenbergovi, aby Slováci museli na české hranici stát také šest hodin.

Stopaři do Turecka

V Edirne, v tureckém městě hned pár kilometrů za hranicemi, je řada památek, z nichž nejvíce vyniká Selimova mešita se čtyřmi minarety, vysokými 84 metrů. Patří k největším mešitám v Turecku a byla postavena v druhé polovině 16. stol. za vlády sultána Selima II. Do města jsme ale nezajeli, chceme ho navštívit až při návratu, Šárka je už nashavená na moře. Při zpáteční cestě jsme však přes Edirne nakonec nejeli, z Istanbulu jsme to vzali do Bulharska ještě k Černému moři. Selimiye Camii, turecky se mešita řekne camii, jsme aspoň teď viděli z dálky, když jsme z dálničního obchvatu klesali kolem města na směr k dardanelské úžině.

K Marmarskému moři, které tvoří námořní spojnici ze Středomoří do moře Černého, jsme ujeli víc jak 200 km. Utábořili jsme se bezprostředně u malé plážičky nedaleko města Gelibolu. Jasně je, že jako první věc jsme otestovali teplotu moře, bylo teplé jako

kafé. Teprve po chvíli jsem si uvědomil, že ty kopce na druhé straně úžiny patří už ke kontinentu Asie. Zaparkování jsme byli napřed u boku plážové hospody, měli tam ale psa vlčáka, tak jsme přešli nejen kvůli Solvíně o něco dál.

Než jsme přešli, Skalák odjel na kole obhlédnout ještě další terén. Chtěl jsem jet s ním, ale než jsem napsal esemesku přítelkyni, tak se vypařil. Vytáhl jsem sešit a zapisoval si cestovní poznámky. Šárka seděla na sedačce jídelního koutu a „galvanizovala“ si tvář. Používá k tomu instrument, který nazývá galvanická žehlička. Má ženám vyhlazovat vrásky, proto jsem to nazval „galvanizováním“. Žehlička při zapnutí svítí modře nebo červeně, jak se které uživatele líbí. Před hospodou klevetili kolem stolu starší ženské v muslimských šátcích. Zavola jsem na Šárku: „Muslimky tě mají na paškále!“

Odpověď zkrášlovatelky zněla: „Mně je to jedno. Ať si trhnou!“

„Galvanická“ žehlička

Míra se vrátil s informací, že byl až na okraji města a že je tam námořní muzeum a krásné skály. To mě pochopitelně naladilo, vzal

jsem Šárčino kolo, které v podstatě ale užívám já, a vyjel jsem také na projížďku. Skály u nábřežní komunikace měly pěkné tvary ošlehané větry od mořských bouří. I vystavené exponáty válečného námořnictva byly zajímavé. Na travnaté ploše byla nainstalovaná ponořující se atrapa malé ponorky, ale dlouhá torpéda, protiponorková mina a letecká puma o váze 500 kg z II. světové války byly pravé. Na nábřeží vládl cvrkot, byl pátek a Turci se tu proménádovali v normální civilní podoběpřímořského letoviska.

Vrátil jsem se znovu po silnici kolem velkého oploceného vojenského prostoru s kasárnami, který se kus za naší pláží nacházel. Padala už tma, hospoda s rákosovými slunečníky, u které jsme předtím parkovali, se rozsvítila barevně nasvícenými fasádami. Naštěstí se tam žádná diskotéka nekonala. Obstarávaly ji ale kolem projíždějící auta s duněním techna při svém neustálém korzujícím kolečku dlouho do noci. Kde to jsme? V přímořských italských, španělských nebo francouzských letoviscích? Turecko je už dávno v Evropské unii: nechápu, jak se někdo může bavit trávením večera neustálým kroužením s autem na půl kilometrové trase okolo zapleveleného prostanství s naházenými igelity u nedalekých obytných domků. K nerušenému spánku jsem musel použít ušní ucpávky.

7. září

Nad úžinou zářila rudá záře. Koukl jsem na mobil, kolik je hodin: 5,25. Že bych vyčkal, jak vykoukne žhavý kotouč? Zamžoural jsem na zrudlý horizont ještě jednou a zavřel oči. Když jsem se znovu probudil, bylo 7 hod., slunce bylo už deset centimetrů nad horizontem. Vnořil jsem se do prozářené zelenomodré plochy s nekonečným šuměním vln. Kam se hrabe ranní manažerská sprcha! Vedle před Med'ourem naplnila Šárka svou touhu: depilovala si nohy.

Dardanelská úžina je plná provozu tankerů atp. Zrovna teď defiluje mořská obluda: turistický velkotrajekt. Včera bylo dost horko, dneska se prohání nad Marmarským mořem čerstvý větřík, takže parkování na otevřeném slunci není tak vysilující. Je i větší vlnění proti včerejšku, samozřejmě proti vlnám Atlantiku v Portugalsku je to slabý čajíček. Koupání bezva – barva moře světle tyrkysová, u pobřeží přechází v temnou zeleň s našlehanými bílými vrchlíky hřebenů vln. Okolní pevninský rámeček tvoří okr a žlut' svahů dardanalského po-

břeží. Šárku neuspokojuje vzorník jejího opálení, podle jehož narůstající temnější škály bude řídit časové tempo našeho popojíždění kolem Egejského a Levantského moře na jižním pobřeží poloostrova Malé Asie.

Zničehonic u mého Jimnyho přistálo auto a vystoupili z něho dva chlápci. Já ležel rozvalený na lůžku s knížkou v ruce. Postarší chlápík zůstal stát u jejich vozidla a mladší přišel k mým otevřeným pravicím dveřím a ukázal mi kovovou placku. Pochopil jsem, že jsou to policisté a byl jsem zvědavý, čemu vděčím za jejich pozornost.

S auta jsem ale nevystoupil a vleže zahájil nenucenou rozpravu s policejním důstojníkem, který ovládal anglický jazyk ve znalostním stupni prvních lekcí angličtiny. Nemohu si fandit, že bych byl na tom o moc lépe, přesto z jeho slov i gestikulace jako je např. držení mobilu nebo telefonního sluchátka pevné linky u ucha, jsem si dal dohromady toto: někdo volal na policejní stanici, že něco píšu v autě. Protože nedaleko je rozlehlý vojenský prostor, tak jsem zahraniční špion.

Policista měl ve tváři už od samého počátku nasazen nešťastný výraz. Pohled na mou prošedivělou vlasatou a vousatou vizáž stejnou jako i u kolegy za mnou v Međouru mu dával tušit, že zdejší pomocník veřejné turecké bezpečnosti šlápl svým telefonátem vedle. Služební povinnost mu ale stejně velela položit sugestivní otázku: „Do you write something?“

Že bych jim vydal své cestovní zápisky, to se mi nechtělo. Musel bych je pracně dávat znovu dohromady. Přivolaný překladatel by mohl bonznout, že jsem si ráno zapsal večerní projížďku na kole k vystaveným torpédům a ponorce. Ještě bych mohl dopadnout jako ti dva Češi v Řecku, kteří tam fotili vojenské objekty pro svoje komerčně výdělečné počítačové hry. Proto bylo na místě, že jsem zakroutil hlavou a řekl: „I’m writing nothing.“ a dodal: „I’m reading only.“

Důstojník viděl knihu v mé ruce a zalistoval i krátce v česko-tureckém slovníčku, který jsem mu nabídl pro lepší vzájemnou konverzaci. Bylo mu jasné, že výjezdní akce skončila. V jeho omluvě za obtěžování bylo cítit radostné vysvobození, že má špionážní aféru z krku. Zasalutoval mi s oznámením: „No problem,“ a vrátil se k vozidlu, které žádný majáček a ani jiné policejní insignie na sobě nemělo. S kolegou usedli do auta a odstartovali. Pochopitelně jsem šel podat humoristickou zprávu Skalákovi. Policisté projeli znovu okolo a vyšetřující řidič na mě zatroubil a pokynul mi přátelsky ru-

kou. Zapsal jsem si pak do poznámek, že v Turecku to mají spisovatelé těžké.

Oběd se Šárce vyvedl: naservírovala nám s Mírou hovězí kousky s bramborem. Poměla se i Solvína, dostala vylízat kastrol. Protože uvolnila Skalákovo lehátko, které soustavně okupuje, dopřál jsem si na něm chvíli ležení a poslouchal tureckou muziku, která vyhrávala na buben a kvílející píšťaly u jednoho vesnického domku. Zněla opravdu cizokrajně, a že trochu tahá za uši je tím, že jsem založením rocker.

Siesta v Med'ouru. Kdopak to leží vzadu pod peřinou?

Ovívání čerstvější brizou mi připomnělo vanutí u moře v Rumunsku, kam jsem se v sedmdesátých letech vypravil se svým tehdy šestiletým synem. Foukal silný vítr, na žádné horko to nevypadalo, ale intenzita slunečních paprsků nás hned první den uvařila do červena jako raky. Celý týden jsme byli přes den schováni ve stínu v křoví a opouštěli ho jen na velice krátké smočení. Vypatlali jsme na bolesti-

vou kůži skoro kilo másla a stali jsme se také profesionální hráči karetní hry Prší, protože Cyril neuměl ještě číst.

Přítelkyně mě do Turecka vybavila modře pruhovanými trenclemi. Šel jsem se s nimi teď vrhnout do mořské náruče, jestli by z nich nemohly být plavky. Byly mi trochu těsné, takže byl předpoklad, že by mi je vlny nemusely sundavat až na kotníky jako staré retro adamky, které mi sloužily už od šedesátých let minulého století a které si od Skaláka musely každoročně vyslechnout uštěpačné poznámky. Mořská voda na trencích ovšem také hned zapracovala, musím si je při zdolávání zpěněných hřbetů vln, do kterých se vrhám šipkou, stejně ustavičně popotahovat. Byla to dnešní poslední koupel, vyjíždíme už k přeplavbě na asijský kontinent.

Dardanelská úžina se překonává lodí k městu Çanakkale. Je to nejúžší místo o délce asi dva kilometry. Vyplová se z přístaviště u městečka Kilitbabit, do kterého je to z Galibolu asi 60 km. Neměli jsme pořad vyměněné turecké liry, ale nevadilo to, přeplavbu jsme uhradili v eurech. Úžina byla už v minulosti místem válečných půtek, protože byla důležitou obchodní cestou. Na evropském břehu a i na asijském jsou postavené pevnosti. O Dardanely bojovaly už ve starověku Achájci s Trójou, která je ovládala a tady také vpadl do Řecka perský král Xerses I, který úžinu přemostil dvěma mosty pro svá vojska. Do Malé Asie tudy pronikl i Alexander Veliký. Též ji využili Osmané pro vpád do Evropy. O kontrolu Dardanel mělo v novodobé historii zájem především Rusko pro mořskou cestu z Černého moře do Středomořského. Za I. světové války se tu odehrála velká bitva a tak jako vždy – válečné oběti se za odevzdané životy musejí spokojit jen s postaveným památníkem.

Plavba menšího trajektu na asijský kontinent proběhla normálně. V přístavu vládl velký mumraj, přistávaly i jiné lodě s přepravovanými auty. Potřebovali jsme nutně směnárnu, ale i když jsme si mohli oči vykoukat žádný Change jsme neviděli. Nakonec i kdyby ano, nedalo se kvůli hustému provozu nikde zastavit. Projeli jsme celé centrum a stále nic. Na začátku předměstské čtvrti jsme se obrátili nazpátek a někde v půlce hlavní třídy se nám podařilo konečně zaparkovat. Šárka zůstala v autě, my s Mírou po ujití vzdálenosti víc jak dva kilometry až k samotnému přístavu jsme na směnárnu konečně narazili. Tedy já si na ní zeptal jednoho Turka, Skalák kvůli svému pravidlu nikoho se neptat by tam bloudil ještě teď.